

Söndag: **REPORTAGE**

Bilder: MAGNUS SUNDBERG

SAMLING I KÖKET. Här vid köksbordet har Simon och hans mamma Gullan tillbringat åtskilliga timmar inför prov och inlämningsuppgifter. I dag är det de sista i projektarbetet som ska fixas. "I köket gör vi grovarbetet med datorn. När det är långa texter som ska läsas brukar vi sitta i Pernillafåtöljerna i vardagsrummet, detaljerna brukar vi ta i Simons rum. Då ligger jag i sängen och läser medan han sitter på en pinnstol för att inte somna", säger Gullan.

Simon Sjöholm tar STUDENTEN mot alla odds

GÖTEBORG: Simon Sjöholm, 18 år, har stora läs- och skrivsvårigheter. På onsdag tar han studenten på GTG, Göteborgsregionens tekniska gymnasium. Med toppbetyg.

– Hej och välkomna. I dag vet man att många elever i skolan har läs- och skrivsvårigheter och begränsade möjligheter att ta till sig kunskap. I mitt projektarbete har jag valt att ta reda på mer om några av de tekniska hjälpmedel som finns.

Det är fredag eftermiddag och treorna på GTG redovisar sina projektarbeten i skolans aula i Torshälla. Simon är väl förberedd, det mesta av presentationen har han lärt sig utantill.

De gröna talkort han håller i handen är mest symboliska och texten som projektorn visar på duken är det bara åhörarna som kan läsa. Simon har valt att lägga 100 poäng och lika många timmar på något han själv varit beroende av under hela sin skoltid - hjälp-

medel för personer som har svårt för att läsa och skriva.

FLERA UTREDNINGAR har visat att Simon har en grav språkstörning. Hans verbala minne är kort, han har svårt att ta till sig skriven text och att formulera korrekta meningar. När Simon läser blir det därför ofta fel. "Komplicerat" kan bli "komplimang", "36" kan bli "63" och "kvart över tio" kan han uppfatta som "kvart i". Struktur och framförhållning är avgörande för att Simons vardag ska fungera. Och det ställer stora krav på flexibilitet från skolan och lärarna.

Därför sa flera gymnasieskolor nej till Simon när han efter nian sökte på den kvot som finns för elever med särskilda skäl. Tack vare sina höga betyg kom Simon in på

GTG på vanligt sätt. Nu har han bara ett par dagar kvar på skolan.

– Jag har aldrig ångrat att jag sökte hit trots att de inte ville ha mig som elev. Men jag har hela tiden varit öppen med vad jag inte kan och vad jag behöver hjälp med, säger Simon.

När Simon läser blir det ofta fel. "Komplicerat" kan bli "komplimang".

Sedan första dagen på gymnasiet har Simon en assistent som följer honom på lektionerna. Assistenten antecknar det som läraren säger, läser högt när det behövs och förklarar det som Simon inte förstår. Proven gör Simon muntligt tillsammans med läraren, vid skriftliga inlämningsuppgifter är det assistenten som sitter vid tangentbordet.

– **I BÖRJAN TROR JAG** en del i klassen var lite avundsjuka för att jag fick hjälp hela tiden, att jag hade en person som kunde för-

klara allt för mig. En del tror nog att det är lättare att göra muntligt prov. Men jag skulle gärna byta, nästan allt i skolan bygger ju på att man kan läsa och skriva. Dessutom är jag alltid den första eleven med just såna här problem som lärarna stöter på och jag har fått testa massor av metoder som inte funkar, säger han.

För Simon slutar skoldagen oftast inte enligt schemat. Prov och inlämningsuppgifter kräver massor av tid och Simon är alltid beroende av en annan person för att kunna ta till sig kunskapen. På skoltid har assistenterna den rollen, på kvällar och helger får Simon oftast hjälp av sin mamma Gullan. Först läser hon högt ur kompendiet eller boken, sedan repeterar de viktiga stycken och fakta. Ofta krävs det flera genomläsningar och förklaringar innan Simon förstår och är nöjd. Och för att han ska bli det gäller högsta betyg.

– Jag vill vara bäst hela tiden. Jag vägrar ge upp, det mesta går att lösa på nåt sätt och jag

SISTA MATTEPROVET. "Värdet av en bil minskar med 18 procent per år. Hur lång tid tar det innan värdet minskat från 240 000 till 180 000 kronor?" Matteläraren Maria Isaksson läser högt från matteprovet. Simon repeterar och löser uppgiften steg för steg. Under gymnasiet har Simon fått göra nästan alla prov muntligt. Medan de andra eleverna sitter kvar i klassrummet, gör han provet med läraren i ett annat rum.

STOLT MAMMA. Simon har varit och hämtat sin nya kostym och provar den hemma för första gången. På studentdagen blir det turkos skjorta och slips, på balen vit skjorta och en slips i blått och gult.

vet att jag klarar väldigt mycket, säger han. Läxorna hinner jag oftast göra i skolan med assistenterna. Men är det mycket text som ska pluggas in måste jag börja tidigare än de andra för att hinna med. Det tar längre tid att lyssna på en bok än att läsa den själv.

ENVISHETEN KOMMER ATT SYNAS i Simons betyg. GTG har en utökad studieplan och Simon kommer att ha läst nästan 500 poäng mer än vad som krävs för att bli godkänd på gymnasiet. I de flesta ämnen kommer han få MVG, i några VG. I engelska blir det ett G.

– Jag har lika hårda krav på mig som alla andra, det hoppas jag i alla fall. Betygen ska ju visa vad jag kan, skillnaden är att jag lärt mig på ett annat sätt. Engelska är det enda ämne jag inte fullföljt eftersom jag inte läst B-kursen. Det måste jag lära mig på annat sätt än i skolan, genom att åka utomlands och vara på plats, säger han.

I dag räknar man med att cirka 25 procent av Sveriges befolkning har läs- och skrivsvår-

igheter i någon form. Även om det i skollagen står att "särskilt stöd ska ges till elever som har svårighet i skolarbetet", ser verkligheten inte ut så. Under gymnasietiden har det varit en självklarhet att Simon behöver en assistent, men så har det inte alltid varit. Inte heller att han måste få undervisning på annat sätt än sina klasskompisar.

– Det tog lång tid innan grundskolan förstod att det inte var någon mening för mig att träna på att läsa och skriva. Ofta fick jag höra att jag inte behövde göra vissa uppgifter eller gå på vissa lektioner. Det gör det ju inte direkt enklare. Om inte läraren tror att du kan är det svårt att tro på sig själv, säger Simon.

FRÅN 5:AN FICK SIMON en assistent som följde honom upp i högstadiet. Han fick också ett eget litet rum på skolan dit han kunde gå när han behövde lugn och ro. I 9:an var det stöd han fått tidigare plötsligt borta. Enligt skolan var Simon för duktig –

elever med funktionshinder förväntades helt enkelt inte få mer än G och kunde inte heller kräva mer. Det blev ett mycket jobbigt år, både för Simon och hans familj.

– Mamma var både min mamma och min assistent. Allt det jag inte fick hjälp med i skolan fick jag ta igen hemma på egen hand, ofta blev det dubbla skoldagar. Jag visste att jag behövde höga betyg för att komma in på gymnasiet. Nu är jag glad att jag inte gav upp, säger han.

Efter studenten den 7 juni väntar sommarjobb på Volvo, vad som händer till hösten vet Simon inte än. Han har sökt både jobb och KY-utbildningar, men är medveten om att det kanske inte räcker med höga betyg och bra meriter. Även om alla MVG är ett bevis på att han har massor av kunskap i

I de flesta ämnen kommer han få MVG, i några VG. I engelska blir det ett G.

olika ämnen, har han fortfarande svårt att läsa och skriva.

– Om jag får gå på intervju så kommer jag inte säga att jag har en språkstörning det första jag gör. Jag vill att de först ska se Simon och vem jag är, inte en massa problem. Jag vill gärna jobba med nåt praktiskt, kanske inom flygbranschen. Jag har alltid gillat att hålla på med flygplan och drömt om att bli pilot. Men vissa grejer går ju inte, så är det bara. Just nu räcker det att veta att jag klarar av samma sak som alla andra – bara jag får hjälp att ta till mig texten och får lite extra tid.

LINDA SWANBERG

031-62 41 53 linda.swanberg@gp.se

Fortsättning på nästa sida

Söndag: REPORTAGE

ÄNTLIGEN STUDENT. De sista åren har skolan tagit nästan all ledig tid och Simon har varit tvungen att välja bort både volleybollen och seglingen. På onsdag är det dags för final med mösspåtagning och fest. "För mig har det varit väldigt viktigt att lyckas i skolan, att visa att jag kan. Nu ska det bli skönt med en paus. Att inte behöva känna mig pressad av skolan utan bara få fundera på vad jag gjort och vad jag vill göra."

Fortsättning från föregående sida

Röster om Simon

"När jag fick höra att jag skulle ha en kille i min klass som hade stora läs- och skrivsvårigheter blev jag livrädd. Det är jag inte längre. Som lärare har jag lärt mig att man måste våga testa nya metoder och att man inte får vara rädd för att misslyckas. Det finns inget facit, bara mer eller mindre bra metoder. Det viktigaste är att vi har en levande skola – man kan inte utgå från att ett sätt att lära funkar för alla elever.

Trots att jag haft Simon i tre år gör jag fortfarande fel och tar saker för självklara. Det är ju så mycket i vårt samhälle som bygger på att man kan ta till sig skriven text. Simons handikapp syns heller inte utanpå, på de flesta sätt är han ju som alla andra. Och jag är säker på att det kommer gå bra för Simon även efter gymnasiet – han är ambitiös, envys, målmedveten och social. Han är grym, det är han.

Maria Isaksson, Simons mentor och lärare i matte och naturkunskap

"Eftersom ingen, inte ens Simon själv, riktigt vet hur han tar till sig kunskap blev det mycket trial and error i början. I engelskan läste jag in 400 meningar och uttryck på en digital bandspelare. Sedan kunde Simon lyssna i datorn och härma. Han fick några meningar i läxa varje gång och det funkade bra.

I svenskan läste han i litteraturen med hjälp av sin assistent. Simon förstår oftast inte sammanhanget första eller andra gången han hör texten, men kanske tredje eller fjärde. Han har en kunskapsörst och vilja som inte är av denna världen och det behövs eftersom det tar mycket tid att läsa på det sättet. Även om jag aldrig sa det till honom trodde jag inte från början att Simon skulle klara svenska B – han slutade på VG."

Christian Nelin, Simons lärare i svenska och engelska

"Jag har varit med Simon på lektionerna och tagit anteckningar. De tekniska ämnena läser han ofta in lätt på egen hand, i de andra ämnena behöver han mer stöd. De skriftliga inlämningsuppgifterna tar ofta lång tid. Jag skriver ner det han säger, läser upp det och frågar om det var så han menade. Sen håller vi på så med texten fram och tillbaka tills han är nöjd. Även om jag och Simon är lika på många sätt, vi är båda tävlingsmänniskor, kan det ibland bli too much att plugga på det sättet. Då brukar vi ta en paus och gå och köpa godis eller hämta kaffe. Det allra svåraste har nog varit att sätta stopp, att få Simon att inse att 'nu räcker det, den här uppsatsen kan inte bli bättre.'"

Hanna Carlsson, Simons assistent på GTG i årskurs 2 och 3

"Simon kom hit från Indien när han var fem år. Även om han snabbt lärde sig svenska ord, märkte vi snart att det var något som inte stämde. Han kallade mig för pappa och Bengt för mamma, ibland blandade han ihop namnen på sina syskon. När han kom hem från skolan kunde han slänga sig på hallgolvet – det var så mycket som snurrade runt i hans huvud och han var så trött. Simons funktionshinder har utretts flera gånger, det som saknas i den svenska skolan är alternativa pedagogiska metoder som gör att alla elever kan ta till sig kunskap. För oss har det varit viktigt att visa att Simon kan klara skolan även om han inte läser och skriver på traditionellt sätt.

Många gånger har vi fått hitta metoderna på egen hand trots att det borde vara skolans jobb att se till att alla barn får samma möjligheter. För oss handlar det inte om att Simon ska få MVG i betyg, det är inte det vi strävar efter. Det vi vill är att han ska få en bred och komplett kunskapsbild så att han själv kan skapa sig ett rikt liv. Trots att han har stora läs- och skrivsvårigheter."

Gullan Sjöholm, Simons mamma och mesta läxhjälpare

ENVIS. Flera utredningar har visat att Simon har en grav språkstörning och hans läs- och skrivförmåga ligger på samma nivå som elever i 3:e eller 4:e klass. Dyslexin påverkar livet både i skolan och på fritiden. "Visst händer det att jag kör fel för att jag inte hinner läsa hela vägskytten. Då är det bara att vända och försöka igen. På bio läser jag in handlingen i bilderna, är det nåt jag inte förstår ber jag en kompis förklara."